

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2015. Bu gayri resmi çeviri, Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme'yi bağlamamaktadır.

© Republic of Turkey, 2015. Unofficial translation made by the Human Rights Department of the Ministry of Justice Directorate General for International Law and Foreign Relations This translation does not bind the Court.

© République de Turquie, 2015. Cette traduction non officielle a été faite par la Direction des Droits de l'Homme de l'Unité des Relations extérieures et juridiques du Ministère de la Justice. Elle ne lie pas la Cour.

Tematik Bilgi Notu – Tutuklu ve hükümlülerin tutuldukları koşullar ve gördükleri muamele

---

Ocak 2016

İşbu Tematik Bilgi Notu, Mahkeme açısından bağlayıcı değildir ve tüm ayrıntıları içermemektedir.

Tutuklu ve hükümlülerin tutuldukları koşullar ve gördükleri muamele

Ayrıca bakınız, “Tutukluluk ve ruh sağlığı”, “Cezaevlerinde açlık grevleri”, “Tutuklu göçmenler” ve “Tutuklu ve hükümlülerin sağlık hakları” başlıklı tematik bilgi notları

Hücrelerdeki hijyen koşulları

Peers/Yunanistan

19 Nisan 2001

Başvuran, Birleşik Krallıkta eroin bağımlılığı tedavisi gördükten sonra, uyuşturucu madde ile ilgili suçlar kapsamında Ağustos 1994'te Atina hava limanında yakalanmıştır. Başvuran, Yunanistan'da bulunan Koridallos cezaevine götürülerek nezarethanede tutulmuş ve sonrasında mahkûm edilmiştir. Başvuran, Delta koğuşunun tecrit birimine ve sonrasında Alpha koğuşuna konulmadan önce, ilk olarak cezaevinin psikiyatri hastanesinde tutulmuştur. Başvuran özellikle tutukluluk koşullarından şikâyetçi olarak, bir hükümlüyle birlikte küçük bir hücrede tutulduğunu, sık sık arızalanan açık bir tuvaletin bulunduğunu, çok az gün ışığı alan ve havalandırmaya sahip olmayan, sıcak ve dar bir alanda yaşamak zorunda kaldığını ileri sürmüştür.

Söz konusu davada Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, başvuranın Koridallos cezaevinin Delta koğuşunda bulunan tecrit biriminde tutulduğu koşulların aşağılayıcı muamele teşkil

ettiğini değerlendirerek, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ve onur kırıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme, başvuranın en az iki ay boyunca her bir 24 saat diliminin çoğunu bir hücrede yatağına bağlı bir şekilde geçirmek zorunda kaldığını, ortamda pencere veya havalandırmanın bulunmadığını ve dolayısıyla zaman zaman katlanılmaz derecede sıcak olduğunu özellikle dikkate almıştır. Başvuran ayrıca diğer hücre arkadaşının bulunduğu ortamda tuvaleti kullanmak zorunda kalmış ve aynı şekilde hücre arkadaşı tarafından tuvalet kullanılırken de kendisi o ortamda bulunmak zorunda kalmıştır. Mahkeme, şikâyetçi olunan cezaevi koşullarının başvuranın insanlık onurunu zedelediği ve kendisini aşağılanma ve küçük düşürülme hissiyatına iten keder ve aşağılanma duygusuna sebebiyet verdiği ve bu şekilde de başvuranın fiziksel ve ahlaki direncini yok ettiği kanaatine varmıştır.

Kalashnikov/Rusya

15 Temmuz 2002

Başvuran, zimmet suçlamasıyla yaklaşık beş yıl boyunca tutuklu yargılanmış ve 2000 yılında beraat ettirilmiştir. Başvuran, tutulduğu yerdeki koşullardan şikâyetçi olarak özellikle, hücresinin aşırı kalabalık olduğunu (17 metrekairelik bir alanda 24 hükümlü/tutuklu kalmaktaydı), arkadaşlarının ağır sigara tiryakisi olduğunu ve dolayısıyla pasif içici konumunda olduğunu, hücredeki ışığın ve televizyonun asla kapatılmaması nedeniyle uyumasının imkânsız hale geldiğini, hücrede çok sayıda hamamböceğinin ve karıncanın bulunduğunu, çeşitli cilt ve mantar hastalıklarına yakalandığını ve neticesinde ayak tırnaklarını ve el tırnaklarından bazılarını kaybettiğini ileri sürmüştür.

Mahkeme, başvurunu aşağılama hususunda kasıtlı yapılan bir durum olmadığını kabul etmekle birlikte, tutukluluk koşullarının aşağılayıcı muamele teşkil ederek, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya onur kırıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğini** değerlendirmiştir. Özellikle ortamın aşırı kalabalık ve sağlıksız olması ve başvuranın sağlığını ve refahını olumsuz etkilemesi ve bunların yanı sıra, başvuranın bu koşullarda tutulduğu sürenin uzunluğu dikkate alındığında, mahkemenin bulgusu desteklenmiştir. Mahkeme, hücrenin aşırı kalabalık olması hususunda, Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi'nin (CPT) hükümlü/tutuklu başına belirlediği yaklaşık 7 m² standardının ortalama ve makbul bir standart olduğunu vurgulamıştır.

Modârcă/Moldova

10 Mayıs 2007

Başvuran, osteoporoz hastası olup, 2005 yılında 10 metrekarelik bir hücrede diğer üç tutukluyla birlikte, 9 ay boyunca tutuklu yargılanmıştır. Hücre çok az gün ışığı almış ve ısıtma ve havalandırma sistemi yetersiz olmuş ve ayrıca belirli aralıklarda elektrik ve su kesintisi yaşanmıştır. Başvurana, çarşaf, yastık kılıfı veya cezaevi giysisi verilmemiştir; yemek masası tuvaletin yanındadır ve günlük yemek gideri tutuklu başına 0.28 avro ile sınırlandırılmıştır. Başvuran, şikâyetleri arasında, insanlık dışı ve onur kırıcı koşullarda tutulduğunu ileri sürmüştür.

Mahkeme, başvuranın tutulduğu koşulların biriken etkisinin ve başvuranın bunlara katlanarak geçirmek zorunda kaldığı sürenin, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya onur kırıcı muamele yasağı) **ihlaline yol açtığına** karar vermiştir. Mahkeme özellikle, Moldova Hükümetinin, hücre penceresinde üç kat metal kafes olduğunu tartışma konusu olarak dile getirmediğini, belirli aralıklarla su ve elektrik kesintisi yaşandığını, başvurana çarşaf, yastık kılıfı ya da cezaevi giysisi verilmediğini, hücrenin tadilatı için para ödemek zorunda kaldığını, yemek masasının tuvaletin yanında olduğunu ve günlük yemek gideri tutuklu başına 0.28 avro ile sınırlandırıldığını dikkate almıştır. Mahkeme ayrıca, CPT'nin, Eylül 2004 tarihinde cezaevine yaptığı ziyaret üzerine, cezaevindeki yemeğin tiksindirici ve yenilemeyecek halde olduğunu rapor ettiğini gözlemlemiştir.

Florea/Romanya

14 Eylül 2010

Kronik hepatit ve arteriyel hipertansiyon hastası olan başvuran, 2002 yılından 2005 yılına kadar cezaevinde tutulmuştur. Başvuran yaklaşık dokuz ay boyunca, yalnızca 35 yatak bulunan bir koşušta 110-120 mahkûmla birlikte yaşamak zorunda kalmıştır. Tutukluluğu süresince sigara içen mahkûmların arasında kalmıştır. Başvuran özellikle koşuşun aşırı kalabalık olmasından, hijyen koşullarının kötü olmasından, koşuşta ve cezaevinin hastanesinde sigara içenlerle birlikte tutulduğundan ve kendi sağlık durumuna uygun olmayan şekilde beslendiğinden şikayetçi olmuştur.

Mahkeme, başvuranın maruz bırakıldığı tutukluluk koşullarının, Sözleşme'nin **3. maddesinde** (insanlık dışı ve onur kırıcı muamele yasağı) öngörülen ciddiyet eşiğini aşarak, ilgili maddenin **ihlaline yol açtığını** değerlendirmiştir. Mahkeme özellikle de, cezaevinde tutulmanın, bazı koşullarda kişileri Sözleşme'yle korunan haklarından mahrum bırakmaktan ziyade, savunmasız bireylerin korunması açısından bir olanak teşkil ettiğini gözlemlemiştir. Devlet, tüm hükümlülerin, insanlık onuruna saygının gözetildiği koşullarda tutulmalarını,

tutukluluğun hâlihazırda içerdiği ızdırap düzeyini aşmayacak ölçüde stres ve zorluğa maruz kalmamalarını ve sağlıklarından ödün verilmemesini temin etmelidir.

Ananyev ve Diğerleri/Rusya

10 Ocak 2012 (pilot karar¹)

Dava, başvuruların, aleyhlerinde yürütülen ceza yargılaması sürecinde insanlık dışı ve aşağılayıcı koşullarda tutulduklarına ilişkin şikâyetlerini konu almaktadır. Başvuranlar özellikle, aşırı kalabalık hücrelerde tutulduklarından ve tutukluluk koşullarının iyileştirilmesi için veya tazminat elde edebilmeleri için etkili bir başvuru yolunun bulunmadığından şikâyetçi olmuşlardır.

Mahkeme, başvuruların, insanlık dışı ve onur kırıcı muameleye maruz bırakıldığına ve Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya onur kırıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme bilhassa, başvuruların hücrelerinde yalnızca 1.25 metrekarelik ve 2 metrekarelik yaşam alanının bulunduğunu ve hükümlü sayısının mevcut yer sayısını fazlasıyla aştığını gözlemlemiştir. İlâveten, başvurular, 1 saatlik açık hava egzersizi dışında tüm gün boyunca hücrelerinde tutulmuşlardır. Başvuranlar yemek ve tuvalet ihtiyaçlarını da sıkışık koşullarda gidermiş olup, özellikle ikinci başvuran bu koşullarda üç yıldan fazla yaşamıştır. Mahkeme ayrıca, şimdiki şartlara göre Rus hukuk sisteminin, insanlık dışı ve onur kırıcı tutukluluk koşullarına son vermek veya ilgili şikâyet bağlamında yeterli tazminat sağlamak amacıyla başvurulabilecek bir başvuru yolunu sağlamadığına kanaat getirerek, Sözleşme'nin **13. maddesinin** de (etkili başvuru hakkı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir.

Mahkeme, Sözleşme'nin **46. maddesi** (AİHM kararlarının icrası) uyarınca, koğuş tuvaletlerinin aralarına perde veya paravan çekmek, koğuş pencerelerindeki gün ışığının girmesini engelleyen kalın kafesleri kaldırmak ve duş alma sıklığını artırmak gibi girişimlerde bulunarak kısa vadede ve az maliyetle maddi tutulma koşullarını iyileştirmek adına bazı tedbirlerin uygulanabileceğini kaydetmiştir. Bu bağlamda, derhal bir planlama yapılmalı ve daha fazla girişimde bulunulmalıdır. Mahkeme ayrıca, Rus yetkili makamlarının, özellikle mevcut yasal çerçeveyi, uygulamaları ve tutumları değiştirerek, cezaevlerinde aşırı kalabalık koşullarda tutulma sorununu çözmek için bütüncül bir yaklaşım arayışı içerisinde olmalarını

---

¹ Pilot karar usulü, birçok ülke aleyhindeki tekrarlayan davaların temelinde yatan yapısal problemlerin tespit edilmesini öngören ve Devletlere bu problemleri ele almaları için bir yükümlülük veren bir teknik olarak geliştirilmiştir. Mahkemeye aynı temeli paylaşan birkaç başvuru yapıldığında, Mahkeme pilot usul kapsamında öncelik değerlendirmesi yapabilmektedir. Pilot karar kapsamında Mahkemenin görevi yalnızca belirli bir davada Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ihlal edilip edilmediğine karar vermek değil, aynı zamanda sistematik problemi tespit ederek, Hükümete meselenin çözümüne ilişkin net tedbir fikirleri sunmaktır. Daha fazla bilgi için bakınız “Pilot kararlar” başlıklı tematik bilgi notu.

desteklemiştir. Mahkeme ilaveten, cezaevlerinin aşırı kalabalık olmasını başlıca, haklı gerekçeler bulunmaksızın yargılama öncesi tutukluluğa sevk etmeye ve bu tutukluluk süresinin aşırı uzun olmasına bağlamıştır.

Canali/Fransa

25 Nisan 2013

Mevcut dava, 1857 yılında Nancy’de inşa edilmiş olup, yıkılmaya yüz tutmuş olması nedeniyle 2009 yılında kapatılan Charles III Cezaevindeki tutukluluk koşullarını konu almaktadır.

Mahkeme, Sözleşme’nin **3. maddesinin** (onur kırıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme, sıkışık koşulların ve hijyen düzenlemelerine ilişkin kusurların ortaya çıkardığı genel etkinin, başvuranın çaresiz ve küçük düşürülmüş hissetmesine yol açarak, kendisini alçaltmıştır. Söz konusu tutukluluk koşulları, aşağılayıcı muamele teşkil etmiştir.

Vasilescu/Belçika

18 Mart 2014

Mevcut dava başlıca, başvuranın Antwerp ve Merksplas cezaevlerindeki tutukluluk koşullarını konu almaktadır. Başvuran bilhassa, fiziksel tutukluluk koşullarının insanlık dışı ve onur kırıcı olduğundan şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, başvuranın fiziksel tutukluluk koşullarına ilişkin olarak, Sözleşme’nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya onur kırıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, cezaevinin aşırı kalabalık olmasına ek olarak, başvuranın bilhassa şebeke suyuna ve tuvaletlere erişimi olmak üzere sağlık şartlarına ilişkin iddialarının en makul olduğunu ve Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi’nin (CPT) Belçika cezaevlerine yapmış olduğu ziyaretlerin ardından düzenlediği çeşitli raporlarda ifade ettiği gerçeklikleri yansıttığını kaydetmiştir. Her ne kadar, tutukluluğu esnasında başvuranın küçük düşürülmesine ve itibarına hâlihazırda barındırdığı düzeyi aşan derecede bir zorluğa maruz bıraktığına ve insanlık dışı ve onur kırıcı muamele teşkil ettiğine kanaat getirmiştir.

Mahkeme, Sözleşme’nin **46. maddesi** uyarınca (bağlayıcı güç ve kararların icrası) ayrıca, Belçika’da cezaevlerinin aşırı kalabalık olmasından kaynaklanan sorunların ve hijyenik

olmayan ve harap haldeki ceza infaz kurumlarına ilişkin problemlerin genel itibarıyla yapısal olduğunu ve yalnızca başvuranın şahsi durumuyla alakalı olmadığını gözlemlemiştir. Mahkeme, Belçika'nın, hükümlülerin tutukluluk koşullarını Sözleşme'nin 3. maddesi ile uyumlu hale getirmek ve hükümlülere iddia konusu bir ihlali durdurabilmek veya tutukluluk koşullarının geliştirilmesini talep edebilmek için başvurabilecekleri etkili bir çözüm yolu sağlamak adına birtakım genel tedbirler almasını tavsiye etmiştir.

Yengo/Fransa

21 Mayıs 2015

Mevcut dava, Yeni Kaledonya'da bulunan Noumea cezaevindeki bir tutuklunun tutukluluk koşullarına ilişkindir. Başvuran, söz konusu koşulların yanı sıra, iç hukukta bu konuya ilişkin başvurabileceği etkili bir çözüm yolunun bulunmadığından şikayetçi olmuştur.

Mahkeme ilk olarak, başvurana tutukluluk koşulları nedeniyle uğradığı zarar bakımından yerel mahkeme tarafından bir miktar tazminat ödenmesi sonucu, Sözleşme'nin **3. maddesi** (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) **kapsamındaki mağduriyetinin giderildiğini** değerlendirmiştir. Ancak Mahkeme, ilgili zamandaki Fransız hukukunda, başvuranın maruz kaldığı insanlık dışı ve aşağılayıcı tutukluluk koşullarının hızlı bir şekilde sonlandırılması için başvurabileceği herhangi bir önleyici hukuk yolunun bulunmadığını tespit etmiştir. Dolayısıyla, Sözleşme'nin **13. maddesi** (etkili başvuru hakkı) **ihlal edilmiştir**.

Hücre arkadaşı tarafından kötü muameleye maruz bırakılma

Premininy/Rusya

10 Şubat 2011

Dava, bir bankanın online güvenlik sistemini çökertme şüphesiyle tutulan bir şahsın, hücre arkadaşları ve gardiyanlar tarafından kötü muameleye maruz bırakıldığına ve serbest bırakılma talebinin ivedilikle incelenmediğine ilişkin iddialarını konu almaktadır.

Mahkeme özellikle, Sözleşme'nin **3. maddesinin** üç bakımdan **ihlal edildiğini** tespit etmiştir (yetkili makamların, başvuranın fiziksel ve psikolojik bütünlüğünü ve refahını yeterince güvence altına almaya yönelik pozitif yükümlülüklerini yerine getirmemeleri bakımından, başvuranın hücre arkadaşları tarafından sürekli kötü muamele gördüğüne ilişkin iddiasının etkili bir biçimde soruşturulmaması bakımından ve yetkililerin başvuranın gardiyanlar tarafından kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin iddialarının etkili bir şekilde soruşturulmaması bakımından). Mahkeme ayrıca başvuranın gardiyanlar tarafından kötü

muamele gördüğüne ilişkin iddiaları hakkında Sözleşme'nin **3. maddesinin ihlal edilmediğine** karar vermiştir.

Stasi/Fransa

20 Ekim 2011

Başvuran, cezaevinde geçirdiği iki dönem boyunca, özellikle homoseksüel olmasından ötürü, koğuş arkadaşları tarafından kötü muamele gördüğünü ve yetkili makamların, kendisinin güvenliğini temin etmek amacıyla gerekli tedbirleri almadıklarını iddia etmiştir.

Mahkeme, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edilmediğine** karar vermiştir. Mahkeme, mevcut davanın koşullarında ve dikkatine sunulan bilgiler ışığında, yetkili makamların, başvuranın fiziksel zarar görmesini engellemeye yönelik olarak kendilerinden beklenebilecek tüm tedbirleri aldıklarını tespit etmiştir.

Yuriy Illarionovich Shchokin/Ukrayna

3 Ekim 2013

Mevcut dava, bir hükümlünün (başvuranın oğlu), sürgün yerinde tutulduğu sırada koğuş arkadaşları tarafından işkence görmesi sonucu ölümünü ve işkence eylemlerine bir cezaevi görevlisinin de dâhil olduğu olasılığını konu almaktadır.

Mahkeme, başvuranın oğlunun cezaevinde tutulduğu sırada ölmesi nedeniyle, Sözleşme'nin **2. maddesinin** (yaşam hakkı) esas bakımından **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme ayrıca, başvuranın oğlunun ölümüne ilişkin soruşturmanın yetkili makamlarca gerekli titizlik gözetilerek yürütülmemesi nedeniyle Sözleşme'nin **2. maddesinin** usul bakımından da **ihlal edildiğini** değerlendirmiştir. Mahkeme aynı zamanda, başvuranın oğlunun maruz bırakıldığı işkence nedeniyle, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (işkence yasağı) esas bakımından **ihlal edildiğine** ve Devletin, işkence iddialarına yönelik olarak yürüttüğü soruşturmanın yetersiz olması nedeniyle Sözleşme'nin **3. maddesinin** usul bakımından da **ihlal edildiğine** karar vermiştir.

D.F./Letonya (başvuru no. 11160/07)

29 Ekim 2013

Başvuran, eskiden ücretli olarak polis muhbirliği yapmış bir şahıs olup, cinsel suçlu olarak hüküm giymiştir. Söz konusu şahıs, 2005 ve 2006 yılları arasında cezaevinde tutulduğu süreçte sürekli olarak koğuş arkadaşları tarafından şiddet görme riskiyle karşı karşıya

kaldığından ve Letonya yetkili makamlarının kendisini daha güvenli bir yere transfer etmediklerinden şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya onur kırıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Mahkeme özellikle, yetkililerin koordinasyonu etkili bir şekilde sağlayamamalarından ötürü, başvuranın bir yılı aşkın süredir kötü muamele görme riskiyle sürekli karşı karşıya kaldığını kaydetmiştir.

Cezaevi görevlisi tarafından kötü muameleye maruz bırakılma

Tali/Estonya

13 Şubat 2014

Mevcut dava, emirlerine itaat etmediği gerekçesiyle bir tutuklunun cezaevi görevlileri tarafından kötü muameleye maruz bırakıldığına ilişkin şikâyetini konu almaktadır. Özellikle, biber gazı kullanılmış ve ilgili kişi yatağa bağlanmıştır.

Mahkeme, Sözleşme'nin 3. maddesinin (insanlık dışı veya onur kırıcı muamele yasağı) ihlal edildiğine hükmetmiştir. Özellikle, biber gazı kullanımına başvurulması hususunun meşruluğu konusunda Mahkeme, kolluk kuvvetlerinin bu tür girişimlerde bulunmasına ilişkin olarak Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi (CPT) tarafından dile getirilen endişelere atıfta bulunmuştur. CPT'ye göre, biber gazı, oldukça tehlikeli bir madde olup, kapalı alanlarda kullanılmamalıdır ve hâlihazırda kontrol altında tutulan bir hükümlünün suratına hiçbir surette püskürtülmemelidir. Biber gazı, soluk borusu ve göz iritasyonu, kasılmalar, alerji, ağır dozda kullanıldığında akciğer ödemi veya iç kanama gibi ciddi sağlık problemlerine yol açabilmektedir. Mahkeme, biber gazının kapalı alanlarda kullanımı neticesinde ortaya çıkan ve oldukça ciddi olan bu etkileri ve cezaevi görevlilerinin başvuranı zapt etmek için kullanabilecekleri kask ve zırh gibi alternatif materyallerin mevcut olduğunu göz önünde bulundurarak, koşulların, biber gazı kullanımını haklı kılmadığını değerlendirmiştir. Mahkeme, başvuranın yatağa bağlanması konusunda ise, kısıtlama tedbirlerinin hükümlülerin cezalandırılması amacıyla hiçbir surette kullanılmaması gerektiğine, yalnızca kişinin kendisine zarar vermesini ve cezaevi güvenliğini tehdit edecek şekilde diğer kişilere zarar vermesini engellemek amacıyla kullanılabilmesine vurgu yapmıştır. Mevcut davada, başvuranın, cezaevi memurları ile yüz yüze geldikten sonra ve tek kişilik disiplin hücresine kapatılmasına rağmen, bu tür bir tedbirin uygulanmasını haklı kılacak şekilde kendisi ve başkaları açısından tehdit oluşturduğuna ilişkin ikna edici bir bulgu yoktur. Bu nedenle, başvuranın yatağa bağlanmış bir şekilde geçirdiği üç buçuk saat göz ardı edilemez ve

başvuranın uzun süre hareketsiz bırakılması kendisinde stres ve fiziksel rahatsızlık yaratmıştır.

Milić ve Nikezić/Karadağ

28 Nisan 2015

Başvuranlar, cezaevi gardiyanları tarafından kötü muameleye maruz bırakıldıklarından (gardiyanların, hücrelerinde arama yaparken kendilerini kauçuk sopalarla dövdüklerini ileri sürmüşlerdir) ve şikayetlerine ilişkin yürütülen soruşturmanın etkisiz olduğundan şikayetçi olmuşlardır. Karadağ Hükümeti, başvuranların gardiyanlar hücrelerine girerken direnmesi nedeniyle, gardiyanların başvuranlara karşı güç kullanmak zorunda kaldıklarını beyan etmiştir.

Mahkeme, her iki başvuranın da hücrelerinde gerçekleştirilen arama esnasında kötü muameleye maruz bırakıldığı ve kötü muamele iddialarına yönelik olarak yürütülen duruşmanın etkili olmadığı gerekçeleriyle, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) **iki kez ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, gardiyanların aşırı güç kullandığının, başvuranların kötü muameleye maruz kaldıklarına yönelik şikayetleri bağlamında yürütülen tazminat ve disiplin yargılamaları esnasında sabit görülmüş olmasına rağmen, başvuranlara ödenmiş olan tazminat miktarının yetersiz olduğunu değerlendirmiştir. Gerçek şudur ki, ne yerel mahkemeler ne de Karadağ Hükümeti söz konusu tutumun kötü muamele teşkil ettiğini kabul etmiştir. Mahkeme ilaveten, başvuranların sopalarla dövülmesinin de (yerel makamlarca tespit edildiği üzere) Sözleşme'nin 3. maddesinin anlamı dahilinde kötü muamele teşkil ettiğini değerlendirmiştir.

Çocuk hükümlüler/tutuklular

Güveç/Türkiye

20 Ocak 2009

Başvuran, söz konusu zamanda 15 yaşındadır ve yetişkin mahkemesi nezdinde yargılanarak, yasa dışı bir örgüte üye olmakla suçlu bulunmuştur. Başvuran, dört buçuk yılı aşkın süredir yetişkin cezaevinde tutuklu yargılanmış olup, psikolojik problemleri için kendisine tıbbi bakım sağlanmamış ve intihar girişimlerinde bulunmuştur.

Mahkeme, başvuranın yaşı, yetişkinlerle bir arada tutulduğu süre, yetkililerin yeterli tıbbi bakımı sağlamadıkları veya başvuranın tekrar tekrar intihar girişiminde bulunmasını engellemek adına girişimde bulunmadıkları ve başvuranın insanlık dışı ve aşağılayıcı

muameleye maruz bırakıldığı göz önünde bulundurulduğunda, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya onur kırıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir.

Coselav/Türkiye

9 Ekim 2012

Dava, 16 yaşındaki bir çocuğun yetişkin cezaevinde intiharını konu almaktadır. Ebeveynleri, oğullarının intiharından Türk makamlarının sorumlu olduğunu ve bu kapsamda yürütülen soruşturmanın yetersiz olduğunu iddia etmiştir.

Mahkeme, Sözleşme'nin 2. maddesinin hem esas hem de usul bakımından ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme bir taraftan, Türk makamlarının başvuranların oğlunun ağır psikolojik sorunlarına kayıtsız kalmalarının ve hatta önceki intihar girişimleri nedeniyle disiplin cezası uygulamakla tehdit etmelerinin yanı sıra, herhangi bir tıbbi veya psikolojik destek vermeksizin yetişkinliklerle bir arada tutarak ruh halinin kötüye gidişinden ve sonuçta intihara sürüklenmesinden sorumlu olduklarına hükmetmiştir. Diğer taraftan, Türk yetkili makamları, başvuranın oğlunun ölümünden kimin sorumlu olduğunun tespit edilebilmesi ve olayın nasıl meydana geldiğinin anlaşılabilmesi için etkili bir soruşturma yürütmemişlerdir.

Cezaevinin aşırı kalabalık olması

Mandic ve Jovic/Slovenya ve Strucl ve Diğerleri/Slovenya

20 Ekim 2011

Davalar, Slovenya'da bulunan Ljubljana Cezaevindeki koşullara ilişkindir. Başvuranlar, söz konusu cezaevinde aylarca kişi başına düşen yaşam alanı 2.7 m² ve Ağustos ayı öğleden sonra ortalama sıcaklığı yaklaşık 28°C olan hücrelerde tutulmuşlar ve zamanlarının çoğunu burada geçirmek zorunda kalmışlardır.

Mahkeme, başvuranların maruz bırakıldıkları sıkıntı ve güçlüklerin, tutulma koşullarının hâlihazırda barındırdığı düzeyin ötesinde olduğunu ve dolayısıyla aşağılayıcı muamele teşkil ettiğini kaydederek, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir.

Torreggiani ve Diğerleri/İtalya

8 Ocak 2013 (pilot karar)

Dava, İtalyan cezaevlerinin aşırı kalabalık olmasını konu almaktadır. Başvuranlar, Bosto Arsizio ve Piacenza cezaevlerindeki tutukluluk koşullarının insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele teşkil ettiğini iddia etmişlerdir.

Mahkeme, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya onur kırıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme, başvuranların yaşam alanının, içtihatları kapsamında kabul edilebilir olarak nitelendirilebilecek standartlarda olmadığını tespit etmiştir. Mahkeme, hücrelerdeki yaşam alanına ilişkin olarak, Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi (CPT) tarafından öngörülen standart alanın kişi başı 4m² olarak belirlendiğini kaydetmiştir. Piacenza cezaevinde başvuranların tutulduğu alanın kısıtlı olması, uzun süreli olarak sıcak suyun temin edilememesi ve yeterli aydınlatma ve havalandırmanın olmaması sorunları da eklendiğinde durumu şiddetlendirmiştir. Tüm bu eksiklikler, kendi içinde insanlık dışı ve aşağılayıcı olarak görülmesine de, ek ızdırap teşkil etmiştir. Başvuranların kasıtlı olarak küçük düşürülmesi ve aşağılanması gibi bir bulgu söz konusu olmadığı halde Mahkeme, uzun tutukluluk süreleri göz önünde bulundurulduğunda başvuranların tutukluluk koşullarının, tutukluluk halinin hâlihazırda barındırmış olduğu zorluk düzeyini aştığını değerlendirmiştir.

Sözleşme'nin **46. maddesi** (Mahkeme kararlarının icrası) uyarınca Mahkeme, İtalyan makamlarından, bir yıl içerisinde, cezaevlerindeki kalabalıktan kaynaklanan Sözleşme ihlallerini giderecek bir kanun yolu veya kanun yolları tesis etme çağrısında bulunmuştur.

Mevcut davada Mahkeme, İtalya'dan yapılan başvuruların giderek artması nedeniyle ve söz konusu davalarda muhtemelen ihlal kararı çıkacağını göz önünde tutarak pilot karar usulünü² uygulamaya karar vermiştir.

Vasilescu/Belçika

25 Kasım 2014

Bk. yukarıda, “Hücrelerdeki (hijyen) koşulları” başlığı altındaki davalarda.

Varga ve Diğerleri/Macaristan

10 Mart 2015 (pilot karar)

Mevcut dava, Macar cezaevlerinin aşırı kalabalık olmasına ilişkindir. Başvuranlar, tutuldukları koşulların insanlık dışı ve onur kırıcı olduğundan ve Macar hukukunda, tutukluluk koşulları hakkındaki şikâyetlerini dile getirebilecekleri herhangi bir etkili başvuru yolunun bulunmadığından şikâyetçi olmuşlardır.

---

²Yukarıda 1. dipnota bakınız.

Mahkeme mevcut davada özellikle, hükümlülerin altısı için tahsis edilen kişisel alanın kısıtlı olmasına, tuvalet kullanımı esnasında mahremiyetin olmaması, yetersiz uyuma düzenlemeleri, böcek istilaları, yetersiz havalandırma ve duş almaya yönelik kısıtlamalar ve hücre dışında geçirilen zaman kısıtlamaları da eklendiğinde onur kırıcı muamelenin söz konusu olduğuna kanaat getirerek, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya onur kırıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme ayrıca, Hükümet tarafından öne sürülen Macar hukuku kapsamındaki yerel çözüm yollarının, erişilebilir olmasına rağmen, uygulama bakımından etkisiz olduğunu değerlendirerek, Sözleşme'nin **3. maddesi ile bağlantılı olarak** Sözleşme'nin **13. maddesinin** de (etkili başvuru hakkı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir.

Sözleşme'nin **46. maddesi** uyarınca (bağlayıcı güç ve kararların icrası) Mahkeme bilhassa, Macar yetkili makamlarının, cezaevlerinin aşırı kalabalık olmasından kaynaklanan Sözleşme ihlallerinin gerçekten etkili bir şekilde telafi edilebilmesini güvence altına almak adına derhal etkili bir çözüm yolu veya yollarını devreye sokması gerektiğine hükmetmiştir.

Büyük Daire önünde derdest başvuru

Muršić/Hırvatistan

12 Mart 2015 (Daire kararı) – Dava, 2015 yılının Temmuz ayında Büyük Daireye gönderilmiştir.

İlgili davada başvuran, hapis cezasının 17 ayını geçirdiği Bjelovar Cezaevinin aşırı kalabalık olmasından ve genel olarak koşulların yetersiz olmasından şikâyetçidir. Başvuran başlıca, kişisel alanın olmamasından, kötü sağlık ve hijyen koşullarından, yemeklerin kalitesiz olmasından, iş olanaklarının olmamasından ve eğlence ve eğitim aktivitelerine erişimin yetersizliğinden şikâyetçidir.

Daire halinde toplanıp, 12 Mart 2015 tarihinde karar veren Mahkeme, bire karşı altı oyla Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya onur kırıcı muamele yasağı) **ihlal edilmediğine** hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, başvuranın tutukluluğu esnasında zaman zaman kısa süreli olarak kişisel alandan mahrum bırakılmasına ilişkin birtakım unsurların mevcut olmasına karşın, genel olarak tutukluluk koşullarına bakıldığında – özellikle, tamamen uygun bir olanak teşkil eden, günün üç saatini dışarıda geçirme imkânı dâhil olmak üzere – tutukluluğunun insanlık dışı veya onur kırıcı olarak nitelendirilebilmesi için gerekli olan ciddiyet eşiğine ulaşmadığını değerlendirmiştir. Başvuranın talebi üzerine dava, 6 Temmuz 2015 tarihinde Büyük Daireye gönderilmiştir.

Tekrarlayan nakiller

Khider/Fransa

9 Temmuz 2009

Çete üyesi olarak silahlı soygun da dâhil bir dizi suçtan ötürü cezaevinde tutulan başvuran, tutukluluk koşullarından ve tutukluluğu esnasında “özel gözetim gerektiren tutuklu” olarak maruz kaldığı güvenlik tedbirlerinden şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ve onur kırıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Başvuranın tutulduğu koşullar, kendisinin özel gözetim gerektiren tutuklu olarak nitelendirildiği, sürekli bir cezaevinden diğerine nakledildiği, uzun süre hücre hapsine maruz bırakıldığı ve sık sık üst araması yapıldığı dikkate alındığında, başvuranın, Sözleşme'nin 3. maddesinin anlamı dâhilinde insanlık dışı ve aşağılayıcı muameleye maruz bırakıldığı anlaşılmıştır.

Payet/Fransa

20 Ocak 2011

Adam öldürme suçundan ötürü hapis cezası infaz edilen başvuran, tutukluluk koşullarından, güvenlik gerekçesiyle sıklıkla farklı koğuşlara ve cezaevlerine nakledilmesinden, gün ışığı almayan ve hijyen koşullarının iyi olmadığı hücrelere konulması suretiyle infaz edilen disiplin cezalarından şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, başvuranın tutulduğu koğuştaki kötü koşullar (pis ve bakımsız mekân, su baskını, okuma-yazma için yetersiz ışık) nedeniyle, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya onur kırıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme, güvenlik gerekçesiyle nakiller konusunda, Sözleşme'nin **3. maddesinin ihlal edilmediğine** hükmetmiştir.

Khider/Fransa

1 Ekim 2013 (kabul edilebilirlik hakkında karar)

Mevcut dava, birkaç kez cezaevinden firar etmiş veya firar etme teşebbüsünde bulunmuş olan bir hükümlü mahpusu ve bu kişinin yetkililer tarafından “yüksek risk taşıyan hükümlü” olarak nitelendirilmesini konu almaktadır. Başvuran, tutukluluk koşullarının oldukça katı olduğunu iddia ederek, bu bağlamda, sık sık yerinin değiştirildiğini, uzun süre hücre hapsine maruz bırakıldığını ve çıplak aramasının yapıldığını ileri sürmüştür. Başvuran, söz konusu muamelenin insanlık dışı ve aşağılayıcı olduğunu düşünmüştür.

Mahkeme, başvuranın Sözleşme'nin **3. maddesi** (insanlık dışı ve onur kırıcı muamele yasağı) kapsamındaki şikâyetini **kabul edilemez** olarak nitelendirmiştir. Mahkeme, yetkililerin, başvuranın sürekli olarak şiddet içeren davranışlar sergilemesi neticesinde güvenlik gerekçelerine temel oluşturulduğunu dile getirerek, başvuranın bu gerekçelerden ötürü sık sık naklinin gerçekleştirildiğini açıkladıklarını gözlemlemiştir. Başvuran uygulamaya yönelik gerekçelerden ötürü nakledilmiş olup, başvuranı aşağılama veya küçük düşürme isteği söz konusu olmamıştır. Mahkeme ayrıca, başvuranın Ekim 2011 tarihinden itibaren “normal” cezaevi düzeni çerçevesinde tutulduğunu kaydetmiştir. Mahkeme, başvuranın naklinin sonuçlarının, Sözleşme'nin 3. maddesinin anlamı dâhilinde insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele teşkil edebilecek asgari ciddiyet düzeyine ulaşmadığını değerlendirmiştir.

Bamouhammad/Belçika

17 Kasım 2015

Ganser sendromundan (“cezaevi psikozu”) muzdarip olan başvuran, cezaevinde insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele gördüğünü ve ruh sağlığının bu durumdan olumsuz etkilendiğini iddia etmiştir. Başvuran ayrıca, etkili başvuru yollarının bulunmadığından şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağı) ve bu madde ile bağlantılı olarak **13. maddesinin** (etkili başvuru hakkı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Mahkeme özellikle, başvuranın cezaevleri arasında sürekli nakil olmasının (altı yıl içerisinde 43 nakil), tekrarlayan bir şekilde özel tedbirlerin uygulanmasının ve cezaevi yönetiminin başvurana terapi sağlanması konusunda gecikmesinin ve başvuranın tutukluluk haline bir alternatif bulma konusunda değerlendirme yapmayı reddetmesinin söz konusu olduğu tutukluluğun infaz sürecinin, başvurana ciddi sıkıntı verdiğine kanaat getirmiştir. Bu bağlamda, Sözleşme'nin 3. maddesinin anlamı dahilinde, ilgili muamelenin aşağılayıcı olarak nitelendirilmesi için ulaşması gereken ciddiyet düzeyi aşılmıştır. Ayrıca, söz konusu davanın koşulları ışığında Mahkeme, başvuranın Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamındaki şikâyetlerini dile getirebileceği etkili bir hukuk yolunun bulunmadığını değerlendirmiştir. Mahkeme son olarak, Sözleşme'nin 46. maddesi (bağlayıcı güç ve kararların icrası) uyarınca, Belçika'nın, tutukluların, başvuran açısından uygulanan nakil ve özel tedbirler gibi hususlarda şikâyette bulunabilmesi için Belçika hukuku dahilinde bir başvuru yolu oluşturması tavsiyesinde bulunmuştur.

Hücre hapsi

Ilaşcu ve Diğerleri/Moldova ve Rusya

8 Temmuz 2004 (Büyük Daire)

Birinci başvuran, Moldova vatandaşı olup, ilgili zamanda muhalif bir politikacıdır ve terörle bağlantılı bir dizi suçtan idam cezasına mahkûm edilmesinin fiili olarak iptal edilmesi ve 2001’de tahliye edilmesi öncesinde, Moldova’nın Transnistriya bölgesinde çok katı şartlarda tecrit halinde 8 yıl tutulmuştur. İdam cezasının infazını beklerken diğer mahkûmlarla iletişim kuramamış ve dışarıdan hiç haber alamamıştır. Mektuplaşmasına izin verilmediği için avukatıyla görüşememiş, ailesi düzenli olarak ziyaretine gelememiştir. Hücresinde kalorifer veya başka bir ısıtıcı bulunmamıştır. Ceza olarak yemekten mahrum edilmiş ve duş almasına nadiren izin verilmiştir. Bu koşullarda yaşaması ve kendisine gerekli tıbbi bakımın sağlanmaması başvuranın sağlığının kötüleşmesine yol açmıştır.

Mahkeme, söz konusu koşulların bütünüyle işkence teşkil ettiğine ve bu nedenle, Sözleşme’nin **3. maddesinin** (işkence ve insanlık dışı veya onur kırıcı muamele yasağı) Rusya tarafından **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. (Mahkeme, Moldova’nın Transnistriya bölgesinin o sırada Rus Hükümetinin fiili denetimi altında olduğunu veya Rus Hükümetinin en azından o bölgeye dair karar nüfuzunun bulunduğunu kaydetmiştir.)

Ramirez Sanchez/Fransa

4 Temmuz 2006 (Büyük Daire)

Başvuran, “Çakal Carlos” lakaplı uluslararası bir teröristtir ve terör suçlarından mahkûmiyetinin ardından 8 sene boyunca Fransa’da hücre hapsinde tutulmuştur. Diğer mahkûmlardan ayrı tutulmuş ancak TV izlemesine, gazete okumasına, ailesi ve avukatları ile görüşmesine izin verilmiştir.

Mahkeme, Sözleşme’nin **3. maddesinin** (işkence ve insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edilmediğine** hükmetmiştir. Mahkeme, başvuranın karakteri ve arz ettiği tehlike göz önünde bulundurulduğunda, tutulma koşullarının, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele olarak nitelendirilebilecek asgari ağırlık düzeyine ulaşmadığını kaydetmiştir. Mahkeme, Fransa’nın, kararını vermeden birkaç ay önce, hücre hapsi uygulamasına son verdiğini dikkate almıştır. Mahkeme aynı zamanda, Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi’nin (CPT), başvurana tecrit uygulanmasının uzun vadedeki muhtemel etkileri hakkındaki endişelerini paylaşmış ve görece tecrit uygulanmasını gerektiren davalarda dahi hücre tecridinin bir mahkûma belirsiz süreyle uygulanamayacağını vurgulamıştır. Devlet, bir mahkûmun hücre tecridi durumunu

düzenli biçimde gözden geçirmeli, tecridin devamı halinde bunun gerekçelerini göstermeli ve mahkûmun fiziksel ve ruhsal durumunu izlemelidir.

Piechowicz/Polonya ve Horych/Polonya

17 Nisan 2012

Her iki dava da, tehlikeli olarak nitelendirilen tutuklulara Polonya cezaevlerinde uygulanan rejime ilişkindir. Başvuranlar, “tehlikeli tutulu” rejiminin, tutukluluk koşullarının ve bunların yanı sıra ziyaretlere getirilen kısıtlamanın, insanlık dışı ve aşağılayıcı olarak nitelendirilebileceğini ileri sürmüş ve özel hayatlarına ve aile hayatlarına saygı gösterilmesi haklarının ihlal edildiğinden şikâyetçi olmuşlardır.

Mahkeme, her iki davada Sözleşme’nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya onur kırıcı muamele yasağı) ve **8. maddesinin** (özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, tutukluların söz konusu rejim kapsamında yıllarca tecride tabi tutularak yeterli ruhsal ve fiziksel dürtüden mahrum bırakılmalarının ve bu rejimin uygulanma süresinin uzatılması için somut gerekçelerin bulunmamasının, cezaevindeki güvenliğin temin edilmesi kapsamında gerekli olarak nitelendirilemeyeceğini değerlendirmiştir.

X./Türkiye (no. 24626/09)

9 Ekim 2012

Dava, eşcinsel bir mahkûmun diğer mahkûmların sindirici ve yıldırıcı davranışlarından şikâyetçi olması sonrasında, toplamda 8 aydan uzun bir süre hücre tecridinde tutulmasını konu almaktadır.

Mahkeme, başvuranın tutukluluk koşullarının kendisinde ruhsal ve fiziksel ızdıraba ve insanlık onuruyla oynandığı duygusuna yol açtığını, dolayısıyla bu hususun “insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele” teşkil ettiğini ve Sözleşme’nin 3. maddesini ihlal ettiğini değerlendirmiştir. Mahkeme ayrıca, başvurana hücre tecridi uygulanmasının başvuranı koruma amacı gütmeyeceğini, başvuranın cinsel eğilimi nedeniyle bu uygulamaya başvurulduğunu tespit etmiştir. Bu nedenle Mahkeme, başvuranın ayrımcı muameleye tabi tutulması nedeniyle, Sözleşme’nin 14. maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir.

Öcalan/Türkiye (no. 2)

18 Mart 2014

Başvuran, yasadışı bir örgüt olan PKK'nın (Kürdistan İşçi Partisi) kurucusu olup, İmralı adasında bulunan cezaevinde tutulduğu koşullardan (özellikle, sosyal tecrit uygulanması ve aile fertleri ve avukatlarıyla iletişimine kısıtlama getirilmesi) ve beş mahkûmun daha söz konusu cezaevine nakledildiği 17 Kasım 2009 tarihine kadar hücrede tecrit edildiğinden şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, başvuranın 17 Kasım 2009 tarihine kadarki tutukluluk koşullarına ilişkin olarak Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya onur kırıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine**; bu tarihten sonraki süreçteki tutukluluk koşullarına ilişkin olarak ise Sözleşme'nin **3. maddesinin ihlal edilmediğine** hükmetmiştir. Mahkeme bir tarafta, başvuranın sosyal tecridini giderebilecek iletişim olanaklarının sağlanmaması ve ziyaretçilerinin cezaevine erişimde sürekli büyük zorluklarla karşılaşmaları gibi birçok açıdan, başvuranın 17 Kasım 2009 tarihine kadar tutulduğu koşulların insanlık dışı muamele teşkil ettiğini değerlendirmiştir. Diğer tarafta ise, Mahkeme, İmralı cezaevine başka mahkûmların getirilmesini ve ziyaret sıklığının artmasını göz önünde bulundurarak, başvuranın söz konusu tarihten sonraki tutukluluğu hakkında karşıt görüşe varmıştır.

Tutukluların/hükümlülerin çıplak aranması

Valaşinas/Litvanya

24 Temmuz 2001

Başvuran, hırsızlık, ateşli silah bulundurma ve satma suçlarından mahkûmiyet nedeniyle cezaevinde cezasının infaz edildiği sırada bir akrabasının ziyareti sonrasında bir kadın infaz koruma görevlisinin önünde soyunmak zorunda bırakılmıştır. Başvuran, bunun kendisini aşağılamak amacıyla yapıldığını iddia etmiştir. Soyunduktan sonra çömelmesi emredilmiş ve cinsel organları ve akrabasının getirdiği yiyecekler eldiven giymedikleri halde gardiyanlar tarafından incelenmiştir.

Mahkeme, bu şekilde arama yapılmasının başvurana karşı açık bir saygısızlık olduğunu ve bu suretle insanlık onurunun hiçe sayıldığını kaydetmiştir. Mahkeme, bunun aşağılayıcı muamele teşkil ettiğine ve bu nedenle Sözleşme'nin **3. maddesinin ihlal edildiğine** hükmetmiştir.

Iwańczuk/Polonya

15 Kasım 2001

Başvuran, tutukluluğu sırasında 1993 yılı parlamento seçimlerinde oy kullanmak için izin istemiştir. Gardiyanlar buna izin verileceğini, fakat önce soyunup aranması gerektiğini söylemişlerdir. Başvuran, iç çamaşırları haricinde soyunmuştur. Bu sırada gardiyanlar kendisiyle alay etmiş, vücuduyla ilgili aşağılayıcı hareketlerde ve sözlü tacizde bulunmuşlardır. Çırılçıplak soyunması emredilmiş, ancak kendisi bunu reddedince, oy kullanmasına izin verilmeksizin koğuşuna geri gönderilmiştir.

Mahkeme, bu davranışların, aşağılayıcı muamele teşkil ederek, Sözleşme'nin **3. maddesinin ihlaline yol açtığını** değerlendirmiştir. Başvuranın tutukluluğu süresince uysal bir tutum içerisinde olması, şiddet içeren bir suçtan yargılanmamış olması, sabıka kaydının bulunmaması ve şiddete başvuracağından endişelenilmesini gerektirecek makul bir gerekçenin bulunmaması göz önüne alındığında, başvuranın güvenlik gerekçesi kapsamında gardiyanlar önünde çırılçıplak soyunmasını gerektirecek herhangi bir haklı neden bulunmamaktadır. Çıplak arama uygulaması, belirli hallerde cezaevi güvenliğinin temini veya cezaevinde kargaşanın önlenmesi adına gerekli olabilmekle birlikte, bu işlem uygun bir şekilde yapılmalıdır. Mevcut davada da olduğu gibi, kişide aşağılanma duygularını uyandırabilecek davranışlar, kişinin insanlık onuruna saygı gösterilmediğini ortaya koymaktadır.

Frérot /Fransa

12 Haziran 2007

Başvuran, aşırı solcu bir silahlı örgütün eski üyesi olup, adam öldürme ve silahlı soygun gibi birtakım suçlardan mahkûm edildiği müebbet hapis cezasının infazı sürecinde, 1994-1996 seneleri arasında tutulduğu Frenses cezaevinde her ziyaret sonrasında çıplak aramaya tabi tutulmuştur. Bu uygulamayı reddettiğinde ise disiplin hücresine konmuştur.

Mahkeme, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya onur kırıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme, başvuranın çıplak aramaya tabi tutulmasının, güvenliğinin temin edilmesi ve suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla gerçekleştirildiğini kabul etmekle birlikte, arama usulünün bir cezaevinden diğerine değişiklik göstermesi karşısında hayrete düşmüştür. Başvuranın yalnızca Frenses cezaevinde anal incelemeye teslim olması istenmiştir. Söz konusu cezaevinde, ziyaret odasından dönen her mahkumun mahrem yerlerinde madde veya nesne saklayabilecekleri düşüncesi hakim olmuştur. Mahkeme bu nedenle, ilgili mahkûmların keyfi tedbirlere tabi tutuldukları hissine kapılmış olabileceklerini

değerlendirmiştir, zira arama usulü bir genelgeye dayandırılmış olup, bu doğrultuda cezaevi müdürüne geniş takdir hakkı tanınmıştır.

El Shennawy/Fransa

20 Ocak 2011

Bir takım suçtan ötürü hükmedilen hapis cezası infaz edilen başvuran, bilhassa ceza yargılamaları esnasında maruz bırakıldığı çıplak aramalardan şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya onur kırıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Söz konusu aramalar, zorunlu güvenlik ihtiyaçlarına dayandırılmamıştır. Bu aramalar kısa bir süreliğine devam etmiş olsa da, tutukluların/hükümlülerin çıplak arama esnasında kaçınılmaz olarak hissedecekleri keyfilik, aşağılık ve endişe düzeyinin ötesinde bir aşağılanma duygusu ortaya çıkmıştır.

S.J. (no.2)/Lüksemburg (no. 47229/12)

31 Ekim 2013

Hapis cezası infaz edilmekte olan başvurana, vücut aramasının yapılması amacıyla birkaç gardiyanın da bulunduğu açık bir kabinde soyunması söylenmiştir. Başvuran, bu koşullarda gerçekleştirilen vücut aramasının insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele teşkil ettiğini iddia etmiştir.

Mahkeme, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya onur kırıcı muamele yasağı) esas veya usul bakımından **ihlal edilmediğine** hükmetmiştir. Mahkeme, özellikle, aramanın yapıldığı ortamın plan itibariyle uygun olmadığını, zira söz konusu kabinin aramaya tabi tutulan kişinin üçüncü taraflarca görülebileceği bir odaya açıldığını kaydetmekle birlikte, yalnızca bu husus dikkate alınarak, kaçınılmaz olanın ötesinde bir ıstırap veya aşağılanma duygusuna sebep olunduğuna karar verilemeyeceğini değerlendirmiştir. İlâveten, davaya konu vücut araması özel olarak ele alındığında, dava dosyasında aşağılama niyetine işaret eden herhangi bir delil bulunmamaktadır ve aslına bakıldığında, başvuran, saygısız gardiyanların kurbanı olduğunu veya bu kişilerin kendisini aşağılama niyetiyle hareket ettiklerini iddia etmemiştir.

Hücrenin güvenlik kamerasıyla izlenmesi

Riina/İtalya

11 Mart 2014 (kabul edilebilirlik hakkında karar)

Başvuran, mafya türü suikastlar ve çoklu cinayetler gibi çok ciddi suçlar işlediği gerekçesiyle müebbet hapse mahkûm edilmiş olup, tuvalet de dâhil olmak üzere hücrenin sürekli olarak kamera ile izlendiğinden şikâyetçi olmuştur. Başvuran, bu bağlamdaki iç hukuk yollarının etkili olmadığını ileri sürmüştür.

Mahkeme, başvuranın, kamera ile izlenme tedbirine itiraz etmek için başvurması gereken iç hukuk yollarını tüketmediği gerekçesiyle, Sözleşme'nin 3. maddesi (insanlık dışı ve onur kırıcı muamele yasağı) ve 8. maddesi (özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı) kapsamında başvuruyu **kabul edilemez** olarak nitelendirmiştir.